

Un remolí

(ALDC, III, 654. Un remolí de vent)

La ‘massa d’aire animada d’un ràpid moviment giratori’ coneix diversos significants la major part dels quals conté la idea de ‘girar’: *remolí*, el més freqüent, s’ha completat ocasionalment amb un determinant (*remolí de vent* 4, 9, 17, 58, *remolí d’aire* 154, 168, 169), i té les var. *remolin* 131, *remolins* 28, 116, 157, 161, *remolinet* 12, 20, 24, 54, amb forma dim.; *rimolí* 21, per tancament [ə] > [i] per assimilació; *redolí* 35, *redolino* 134, a partir de *remolí* i per atracció de *redol* (108); és un postverbal de *remolinar-se*, compost del prefix *re-* i del der. de *molí* (< llat. MOLINU) ‘formar terbolí com les aigües en el càcol del molí’ (*DECat*); l’alg. *morioni* 85 és manlleu al sard *molione* (*mu-*), der. també de MOLA, des del sentit de ‘que gira com la mola’. *Revolví* (var. *revolví de vent* 135; *respolvín* 100, potser encreuat amb *polvo*) és un compost del prefix *re-* i d’un der. de l’ant. *volvre* (< llat. VOLVERE ‘girar’) més el sufix dim. *-i* (< llat. -INU) (cf. pall. *volví* ‘bola de neu aixecada pel vent’); *revolí* 178 (var. *revolic* 149) sembla un der. de *revolar*. *Torb* 7 (pron. [turp]) (oc. *torb* < llat. TURBO ‘remolí’) correspon a un parlar fortament occitanitzat, Formiguera, i *torbulina* 117 en deu ser un der.; *turbilló* 7 és préstec del fr. *tourbillon*, que deriva del llat. *TURBICULUM, que havia donat *torbeil* i després, sufixat, *torbeillon* i *tourbillon*. Igualment *terbolí* (var. metatitzada *trebolí* 75, 77, 78, 80-82; *terbolinet* 10, forma dim.) prové del llat. TURBININU, der. de TURBO, TURBINEM (cf. it. *turbine*), passat a **torbenin* > **torbelin*, per dissimilació de nasals, > *terbolí* i, per metàtesi, *trebolí*. La remor sincopada de les fulles que arremolina el vent afavoreix

la relació amb un tartamut (*DECat*), que podria explicar *tartalló* (var. *tortulló* 117; *tortulligó* 120, *tortilligó* 120, *tortelligó* 120, encreuats amb *entortolligar*), der. de *tartall* ‘tartamut’, d’origen onomatopeic. Diversos verbs han donat deverbals com *giravolt* 91, de *giravoltar* (compost de *girar* i *voltar*); *revul* 23, de *revoltar*, i *regolf* 145, 182, de *regolfar* ‘el vent, girar en topar amb un obstacle’. A un moviment o direcció circular responen *corriol* 88, relacionat amb *córrer* (com *corriola*) i *caragol*, *cargol* (var. *cargol de vent* 32, 58).

Es troben relacionats amb l’acció de *bufar*: *bufarut*, format amb el sufix intensiu *-ut* (< llat. -UTU) (cf. *saberut*), ocasionalment *bufarut de vent* 36, que coneix les probables var. *bufunet* 55 i *bufumet* 105, potser amb l’atracció de *Mafumet*: recordem la vinculació que ha fet el vulgar amb la malignitat diabòlica d’aquest vent arremolinat; superstició semblant, però menys pejorativa, que s’atribueix al *follet* (var. *follet de vent* 90), dim. de *folll* (< llat. FOLLIS ‘sac; cap buit, boig’), i al *barrufet* 121, modificació de *berruguet*, considerat un ésser diminut com una *berruga*, per atracció de *barrufa*, *-ada* ‘vent impetuós’ (*DECat*) o de *brufar*. Finalment, l’alg. *cua de vent* 85, segona resposta de l’inf., es refereix més aviat a un ‘cop de vent’.

Són mots normatius *remolí*, *bufarut*, *follet*, *terbolí* (des del *DG*₁, 1932); *revolí* (des del *DIEC*₁, 1995; en el *DG*₂, 1954 es va introduir **revoltí* per un error de lectura del *Diccionari Aguiló*).